

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/106/90/95

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA W KRAJU I MIEJSCU ZAMIESZKANIA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, MAJ '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Jednym ze zjawisk towarzyszących przemianom zachodzącym w Polsce jest wzrost przestępczości oraz zmiana jej charakteru. Z jednej strony bowiem statystyki policyjne odnotowują wzrost przestępstw pospolitych - napadów, rozbojów, pobić, z którymi wiąże się większa brutalność, bezwzględność przestępców, częstsze użycie przez nich broni palnej. Z drugiej strony pojawiły się nowe - nie znane nam wcześniej lub występujące bardzo rzadko - rodzaje przestępstw, jak przemyt narkotyków, wymuszanie okupu, krwawe porachunki zorganizowanego świata przestępczego. Równocześnie swoboda informacji sprawia, że środki przekazu szeroko informują o tych, nieraz bardzo spektakularnych, przejawach działalności przestępczej - w przeciwieństwie do czasów PRL, kiedy informacje z tej dziedziny były jednymi z najbardziej reglamentowanych.

Jak zatem kształtuje się w opinii społeczeństwa obraz Polski - jako kraju spokojnego, w którym żyje się bezpiecznie czy też przeciwnie, jako takiego, który nie stwarza obywatelom poczucia bezpieczeństwa? Jak koresponduje z tym obrazem poczucie zagrożenia osobistego bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, na ulicy, w domu? Zagadnienia te były m.in. przedmiotem sondażu CBOS na przełomie marca i kwietnia¹.

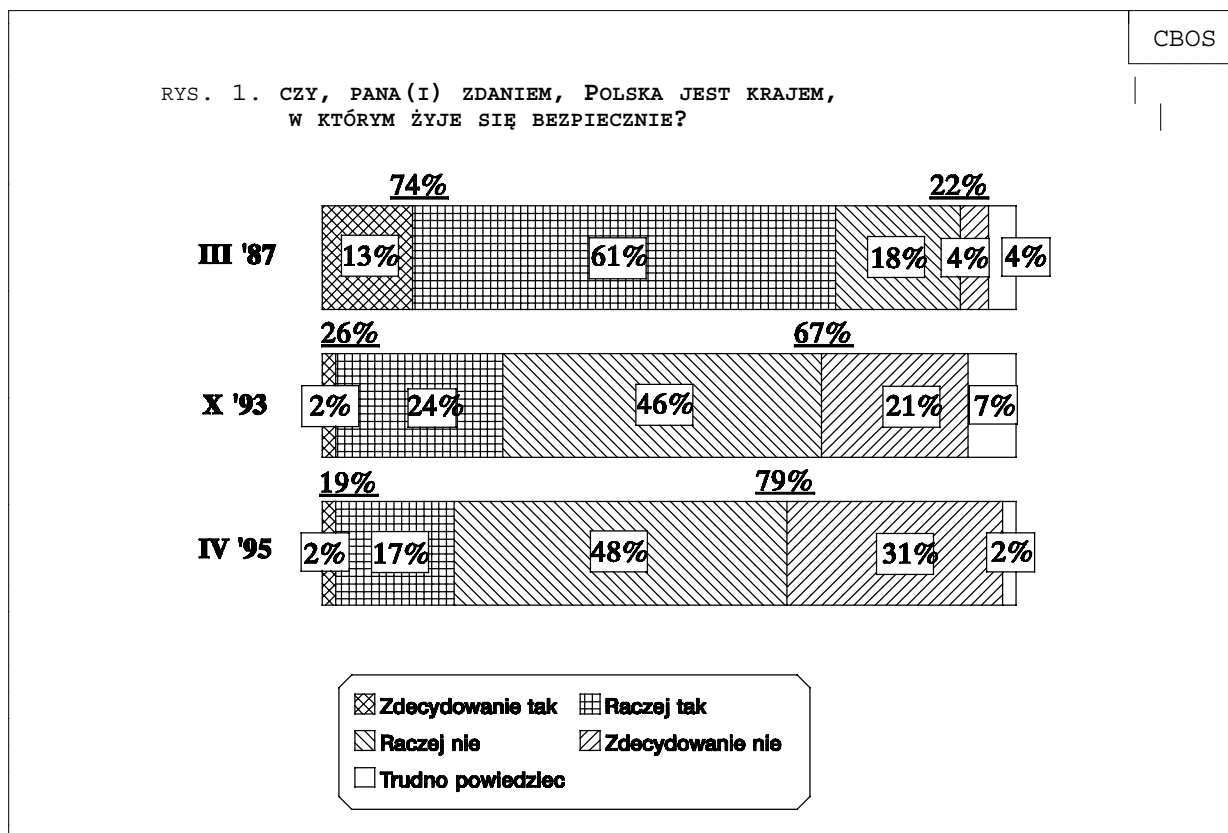
Czy Polska jest krajem bezpiecznym?

Od roku 1987² do 1993³ nastąpiło niemal dokładne odwrócenie proporcji między badanymi oceniającymi Polskę jako kraj, w którym żyje się bezpiecznie i tymi, którzy mają odmienne zdanie. Z kolei w ciągu ostatniego półtora roku umocniło się przekonanie, że w Polsce nie żyje się bezpiecznie - wzrosła przede wszystkim liczba ankietowanych, którzy są o tym przeświadczeni.

¹ Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (59) zrealizowano w dniach 30 marca - 3 kwietnia '95 na 1145-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Sondaż "Aktualności-perspektywy-problemy" zrealizowany w dniach 9-18 marca '87 na ogólnopolskiej udziałowej próbie dorosłej ludności (N=1499).

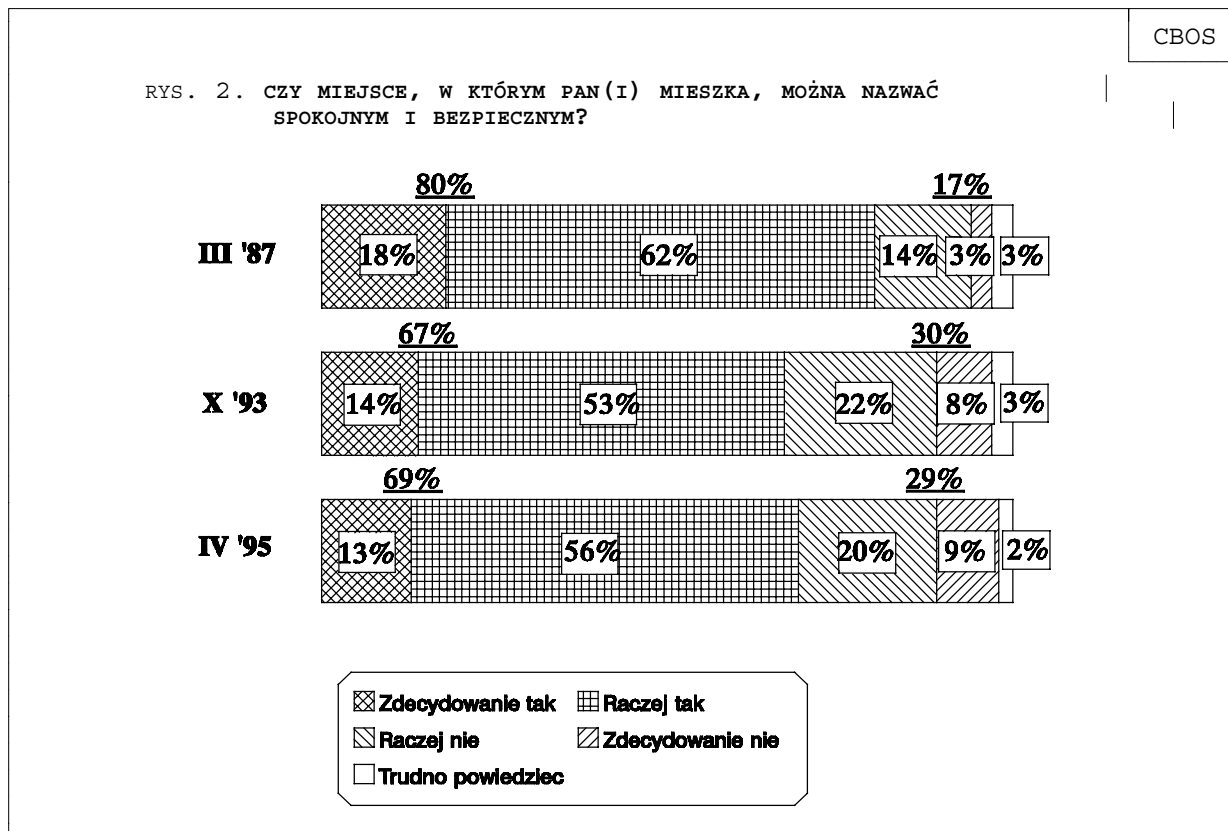
³ Por. komunikat CBOS "Poczucie zagrożenia przestępczością w społeczeństwie polskim", marzec '94.

Interesujące jest, że obecnie stosunkowo najczęściej uważają Polskę za kraj bezpieczny badani z wyższym wykształceniem, przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz prywatnych przedsiębiorców. Stanowisko przeciwne natomiast reprezentują najczęściej osoby osiągające najniższe dochody oraz pracownicy fizyczno-umysłowi, urzędnicy niższego szczebla, zawodowo bierne kobiety, renciści i emeryci.

Czy w swoim miejscu zamieszkania czujemy się bezpiecznie?

Przekonanie o tym, czy Polskę można uważać za kraj, w którym żyje się bezpiecznie czy też nie, jest pewnym stereotypem opartym na uogólnieniu zarówno informacji, jakie docierają przez środki przekazu, jak i własnego doświadczenia, obserwacji tego, co dzieje się w bezpośrednim otoczeniu badanego, jego miejscu zamieszkania. Zapytaliśmy więc respondentów, jak czują się w swoim miejscu zamieszkania, czy daje im ono poczucie bezpieczeństwa na co dzień czy też nie?

Mimo że w porównaniu z rokiem 1987 prawie dwukrotnie wzrósł odsetek badanych odczuwających brak poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania, większość nadal uważa swoje miejsce zamieszkania za spokojne i bezpieczne. Co więcej, ocena tego stanu nie zmieniła się od jesieni 1993 roku, chociaż w tym czasie umocniło się przekonanie, iż Polska jest krajem, w którym nie żyje się bezpiecznie.

Występująca tu jaskrawa różnica w ocenach bezpieczeństwa w skali makro (kraju) i mikro (miejsca zamieszkania) pozornie tylko może budzić zdziwienie. Należy bowiem pamiętać, że zarówno w skali makro, jak i mikro są rejony o większym i mniejszym zagrożeniu przestępczością, ocena zaś w skali kraju opiera się nie tylko na własnym doświadczeniu, ale i stereotypowym obrazie, ukształtowanym przez informacje czerpane ze środków masowego przekazu. Potwierdzeniem takiego rozumowania może być fakt, że nie występuje związek statystyczny między opinią, że Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie a tym, czy badany lub ktoś z jego najbliższej rodziny w ciągu ostatniego roku padł ofiarą przestępstwa, a także - czy zetknął się z takim faktem wśród sąsiadów, krewnych i innych osób znanych mu osobiście.

Ponadto w ciągu ostatniego półtora roku osłabł związek między oceną zagrożenia w skali kraju a stanem bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

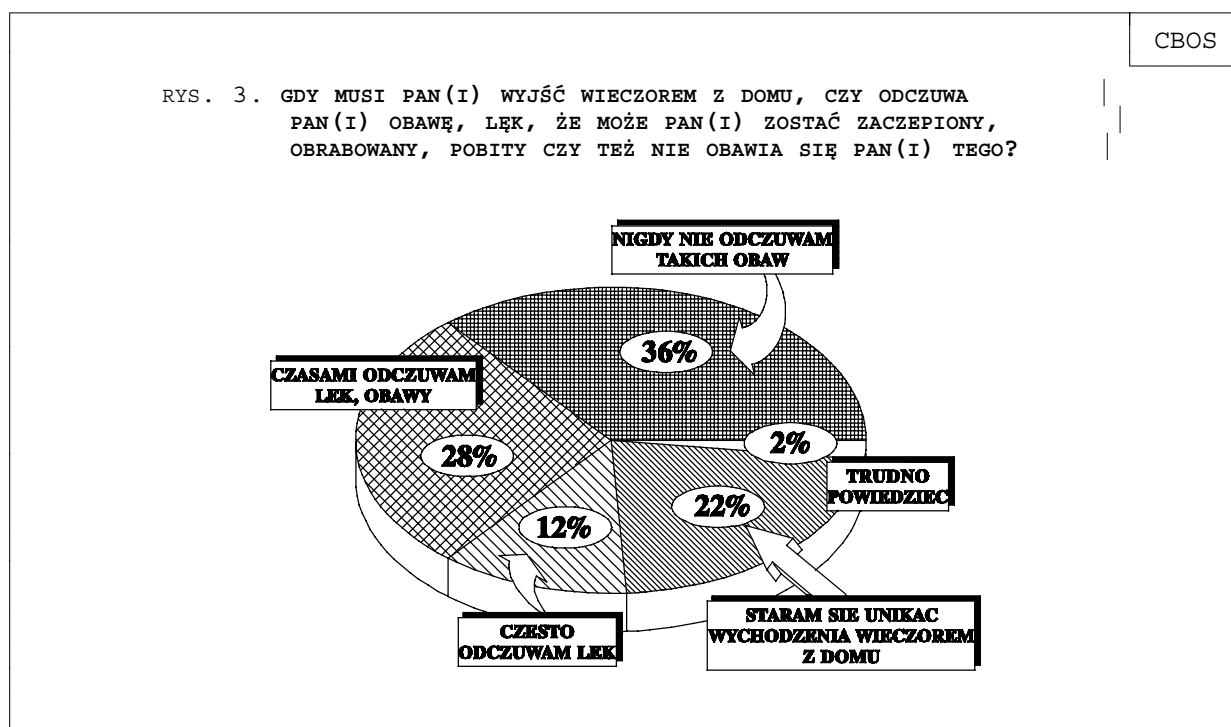
Tabela 1

w procentach

Ocena miejsca zamieszkania:	Ocena Polski jako kraju, w którym:		
	żyje się bezpiecznie	nie żyje się bezpiecznie	Trudno powiedzieć
- bezpieczne			
'93	35	58	7
'95	26	71	2
- niebezpieczne			
'93	9	89	2
'95	3	97	-

Obecnie już tylko co czwarty badany zamieszkujący bezpieczną i spokojną - jego zdaniem - miejscowość uważa Polskę za kraj bezpieczny. Półtora roku temu twierdził tak co trzeci respondent.

Dodatkowym wskaźnikiem poczucia zagrożenia w bezpośrednim otoczeniu były odpowiedzi na pytanie, czy badany często odczuwa lęk wychodząc wieczorem z domu.

W swoim miejscu zamieszkania najbardziej bezpiecznie czują się mieszkańcy wsi i małych miast (aż 80% spośród nich ocenia je jako spokojne i bezpieczne). Oni też najczęściej odpowiadają, że nigdy lub tylko czasami odczuwają lęk wychodząc wieczorem z domu.

Im większe miasto, tym rzadziej respondenci oceniają swoje miejsce zamieszkania jako spokojne i bezpieczne, częściej zaś unikają wychodzenia wieczorem z domu. W wielkich miastach (liczących ponad 500 tys. ludności) co trzeci badany unika wychodzenia z domu wieczorem.

Poczucie zagrożenia występuje też częściej w grupach "słabszych" - wśród kobiet i osób starszych, ale także wśród osób mających "więcej do stracenia" - lepiej sytuowanych.

Jakiego rodzaju przestępstwa są najczęstsze?

Interesowało nas, jakie przestępstwa, zdaniem badanych, występują najczęściej w ich miejscu zamieszkania? Na tak sformułowane pytanie co dziesiąty (11%) odpowiedział, że w jego miejscu zamieszkania jest spokojnie, że nie słyszał o przestępstwach. Dalsze 4% respondentów udzieliło odpowiedzi nie wprost. Pozostali wymieniali następujące rodzaje przestępstw:

- **kradzieże** (39%), a ponadto kradzieże z zaznaczeniem "drobne" (7%),
- **napady**, rabunki, pobicia (32%),
- **włamania** do mieszkań, obiektów gospodarczych, sklepów (22%),
- **wybryki** chuligańskie, zaczepki w miejscach publicznych, burdy pijackie (18%),
- kradzieże lub okradanie **samochodów** (12%),
- **morderstwa** (1%), **gwałty** (1%).

Mieszkańcy wsi i małych miast wskazywali, że najczęstsze w ich okolicy są kradzieże, natomiast mieszkańcy miast średnich i dużych najczęściej obawiają się napadów, rabunków, pobic. Ponadto badani mieszkający w największych miastach (ponad 500 tys. ludności) zdecydowanie częściej niż pozostali mówili o kradzieżach samochodów oraz włamaniach do mieszkań.

Co szósty (16%) badany lub członek jego najbliższej rodziny w ciągu ostatniego roku padł ofiarą przestępstwa, z tego co trzeci - więcej niż jeden raz. Najczęstsze było okradanie -dotknęło to 7% ogółu badanych (łącznie z kradzieżami samochodów) - lub napady rabunkowe (4%). Ofiarą pobicia lub włamania padło po 3% ogółu badanych.

Ponad jedna czwarta (29%) ankietowanych oświadczyła, że w ciągu ostatniego roku ofiarą przestępstwa była osoba spoza ich najbliższej rodziny, ale znana im osobiście.

Jak dalece możemy liczyć na pomoc innych osób w przypadku zagrożenia? Okazuje się, że w niewielkim stopniu. Tylko co piąty badany, który padł ofiarą przestępstwa, stwierdził, że otrzymał pomoc od osób postronnych.

Jakie natomiast zdanie o pracy policji mają ofiary przestępstw? Okazuje się, że tylko co piąty spośród ankietowanych, którzy kontaktowali się z policją⁴ jako ofiary przestępstw, ocenił jej działanie jako energiczne i skuteczne.

Jak staramy się chronić przed przestępcami?

Ponad połowa (55%) badanych stwierdziła, że wraz z sąsiadami pomaga sobie wzajemnie w różnej formie, aby uchronić siebie lub swoje mienie przed przestępcami. Deklaracje takie składali - nieco częściej niż pozostali - respondenci z wykształceniem średnim lub wyższym, dobrze sytuowani, a także prywatni przedsiębiorcy, rolnicy i inteligenci, rzadziej zaś - robotnicy i pracownicy fizyczno-umysłowi. Co ciekawe, tego rodzaju deklaracje były nieco rzadsze wśród tych, którzy uważają swoje miejsce zamieszkania za spokojne i bezpieczne, jest to jednak różnica nieistotna statystycznie.

Ponad jedna czwarta (29%) ogółu badanych ma w swoich mieszkaniach domofon, w wielkich miastach zaś - ponad połowa ankietowanych.

⁴ Jedna czwarta (26%) badanych, którzy padli ofiarą przestępstwa, nie wzywała policji.

		CBOS
Posiadanie domofonu a miejsce zamieszkania respondenta		
<u>Odsetek posiadających domofon</u>		
Wieś		1
Miasto do 20 tys. ludności		16
od 20-100 tys.		38
100-500 tys.		58
powyżej 500 tys.		63

Najczęściej instalowano domofon w 1993 roku, w następnym - już znacznie rzadziej.

		CBOS
Instalacje domofonu w mieszkaniach respondentów:		
przed rokiem 1990		2%
od 1990 lub 1991		5%
od 1992		5%
od 1993		11%
od 1994		5%

W mieszkaniach 9% badanych jest specjalne, antywłamaniowe zabezpieczenie drzwi, a w mieszkaniach 2% respondentów - alarm. Ponadto 18% ankietowanych ma psa obronnego, a 6% zadeklarowało, że nosi przy sobie przedmioty mogące służyć do obrony własnej. Wśród mieszkańców wielkich miast co dziesiąty badany twierdzi, że nosi przy sobie przedmioty mogące służyć obronie własnej.

★

★

★

Brak poczucia bezpieczeństwa na co dzień w swoim bezpośrednim otoczeniu odczuwa blisko jedna trzecia ogółu społeczeństwa (w przypadku badanych z wielkich miast odsetek ten sięga połowy mieszkańców). Potwierdzają to osobiste doświadczenia respondentów, skoro co szósty spośród nich lub ktoś z ich najbliższej rodziny w ciągu ostatniego roku padł ofiarą działania przestępczego, ponad jedna czwarta zaś twierdzi, że zetknęła się z takim przypadkiem wśród osób znanych sobie osobiście.

Równocześnie utrwała się stereotyp Polski jako kraju o dużym zagrożeniu przestępczością, w którym nie żyje się bezpiecznie. Ostatnio przeświadczenie to znacznie wzrosło wśród badanych, niezależnie od ich osobistych doświadczeń i braku poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania czy jego bezpośrednim otoczeniu.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. piłskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. włocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tabela 1. Czy, Pana(i) zdaniem, Polska jest krajem, w którym żyje się bezpiecznie?

	(%)			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	19	79	2	1145
Płeć				
Mężczyźni	20	78	2	541
Kobiety	18	80	2	604
Wiek				
do 24 lat	23	76	1	162
25-34	18	78	3	216
35-44	18	81	1	264
45-54	20	80	0	163
55-64	18	80	2	178
65 lat i więcej	18	77	5	161
Miejsce zamieszkania				
Wieś	19	79	2	431
Miasto do 20 tys.	25	74	2	127
od 21 do 100 tys.	18	79	3	233
101-500 tys.	17	81	2	210
501 tys. i więcej mieszk.	19	80	1	143
Region				
Północny	18	80	2	115
Zachodni	23	75	2	133
Środkowo-zachodni	14	84	2	168
Środkowy	23	75	2	208
Wschodni	14	85	1	138
Południowo-wschodni	18	80	2	180
Południowo-zachodni	22	75	3	203
Wykształcenie				
Podstawowe	19	77	3	398
Zasadnicze zawodowe	21	77	2	297
Średnie	14	85	1	351
Wyższe	28	70	2	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	32	68	0	77
Prac.umysł.niż.szczebła	13	85	1	114
Pracownicy fiz.- umysł.	9	86	5	57
Robotnicy wykwalifikowani	20	79	1	144
Robotnicy niewykwalifik.	26	73	1	56
Rolnicy	17	82	1	74
Prywatni przedsiębiorcy	33	67	0	34
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	15	82	3	369
Uczniowie i studenci	26	71	3	58
Bezrobotni	25	74	2	86
Gospodynie domowe i inni	19	81	0	76
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	22	77	0	123
Sektor państwowy	19	80	2	161
Sektor prywatny	19	78	2	163
Spółdzielczość	18	82	0	29
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	15	84	1	254
125 - 199	23	76	1	208
200 - 274	21	77	2	274
275 - 324	16	81	4	162
325 i powyżej	20	78	2	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	17	81	2	441
Średnie	19	79	2	505
Dobre	23	74	3	198
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	15	81	4	87
Raz w tygodniu	19	79	2	658
Kilka razy w roku	21	78	1	296
W ogóle nie uczestniczy	18	80	2	102
Poglądy polityczne				
Lewica	10	89	0	234
Centrum	18	81	2	371
Prawica	22	77	1	253
Trudno powiedzieć	25	70	5	286

Tabela 2. A czy miejsce, w którym Pan(i) mieszka (dzielnica, osiedle, wieś), można nazwać bezpiecznym i spokojnym? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	69	29	2	1145
Płeć				
Mężczyźni	72	27	1	541
Kobiety	67	31	2	604
Wiek				
do 24 lat	69	28	3	162
25-34	68	31	1	216
35-44	67	31	2	264
45-54	72	28	0	163
55-64	71	28	1	178
65 lat i więcej	69	28	3	161
Miejsce zamieszkania				
Wieś	80	19	1	431
Miasto do 20 tys.	82	17	1	127
od 21 do 100 tys.	63	34	3	233
101-500 tys.	57	41	2	210
501 tys. i więcej mieszk.	52	46	2	143
Region				
Północny	67	31	1	115
Zachodni	65	31	4	133
Środkowo-zachodni	69	29	2	168
Środkowy	61	39	1	208
Wschodni	76	21	4	138
Południowo-wschodni	78	22	0	180
Południowo-zachodni	70	29	1	203
Wykształcenie				
Podstawowe	70	27	2	398
Zasadnicze zawodowe	72	27	2	297
Średnie	66	32	1	351
Wyższe	67	33	0	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	66	33	2	77
Prac.umysł.niż.szczebła	62	38	0	114
Pracownicy fiz.- umysł.	67	30	2	57
Robotnicy wykwalifikowani	77	22	1	144
Robotnicy niewykwalifik.	75	21	4	56
Rolnicy	76	22	2	74
Prywatni przedsiębiorcy	70	30	0	34
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	67	31	2	369
Uczniowie i studenci	80	13	7	58
Bezrobotni	65	34	1	86
Gospodynie domowe i inni	67	33	0	76
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	69	30	1	123
Sektor państwowy	72	27	1	161
Sektor prywatny	66	32	2	163
Spółdzielczość	75	19	5	29
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 125 zł	72	26	2	254
125 - 199	71	27	2	208
200 - 274	70	28	2	274
275 - 324	70	28	1	162
325 i powyżej	60	39	1	196
Ocena własnych war. mater.				
Złe	65	34	1	441
Średnie	73	25	2	505
Dobre	69	29	2	198
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	73	26	1	87
Raz w tygodniu	73	26	1	658
Kilka razy w roku	66	32	3	296
W ogóle nie uczestniczy	54	43	3	102
Poglądy polityczne				
Lewica	64	35	1	234
Centrum	68	29	3	371
Prawica	70	30	0	253
Trudno powiedzieć	74	24	3	286

Tabela 3. Gdy musi Pan(i) wyjść wieczorem z domu, czy odczuwa Pan(i) obawę, lęk, że może Pan(i) zostać zaczepiony, obrabowany, pobity czy też nie obawia się Pan(i) tego? 1 - Nie odczuwam takich obaw lub tylko czasami; 2 - Często odczuwam lęk, obawy; 3 - W ogóle staram się unikać wychodzenia wieczorem z domu

	(%)			Trudno powiedzieć	Liczba osób
	1	2	3		
Ogółem	65	12	22	1	1144
Płeć					
Mężczyźni	78	12	9	1	540
Kobiety	54	12	34	0	604
Wiek					
do 24 lat	76	12	12	0	162
25-34	66	12	21	1	216
35-44	72	10	17	1	264
45-54	70	13	18	0	163
55-64	54	16	29	1	178
65 lat i więcej	48	11	39	1	161
Miejsce zamieszkania					
Wieś	77	9	14	0	431
Miasto do 20 tys.	75	10	15	0	127
od 21 do 100 tys.	59	15	25	1	232
101-500 tys.	52	14	33	1	210
501 tys.i więcej mieszk.	48	18	32	1	143
Region					
Północny	63	12	25	1	115
Zachodni	63	10	26	1	133
Środkowozachodni	64	13	23	0	168
Środkowy	59	15	26	1	208
Wschodni	68	10	20	1	138
Południowo-wschodni	74	12	14	0	179
Południowo-zachodni	65	13	22	0	203
Wykształcenie					
Podstawowe	60	11	28	1	398
Zasadnicze zawodowe	74	12	14	0	296
Średnie	62	14	23	1	351
Wyższe	66	14	20	0	99
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	70	12	18	0	77
Prac.umysł.niż.szczebła	65	12	23	0	114
Pracownicy fiz.-umysł.	62	7	29	3	57
Robotnicy wykwalifikowani	81	12	6	1	143
Robotnicy niewykwalifik.	73	14	14	0	56
Rolnicy	78	12	9	0	74
Prywatni przedsiębiorcy	80	7	13	0	34
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	51	17	32	1	369
Uczniowie i studenci	76	8	15	0	58
Bezrobotni	76	4	20	0	86
Gospodynie domowe i inni	55	8	37	0	76
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	70	12	18	0	122
Sektor państwowy	76	11	12	1	161
Sektor prywatny	73	11	16	0	163
Spółdzielczość	45	15	35	4	29
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 125 zł	71	12	17	0	254
125 - 199	66	14	19	1	208
200 - 274	64	9	27	0	274
275 - 324	66	11	22	1	162
325 i powyżej	58	15	26	1	195
Ocena własnych war. mater.					
Źle	61	17	22	1	441
Średnie	68	9	23	1	504
Dobre	67	12	21	0	198
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	61	8	30	1	87
Raz w tygodniu	67	13	20	0	657
Kilka razy w roku	65	13	21	1	296
W ogóle nie uczestniczy	57	10	32	0	102
Poglądy polityczne					
Lewica	57	14	28	1	234
Centrum	68	14	18	0	370
Prawica	73	11	16	0	253
Trudno powiedzieć	61	10	28	1	286